

Iturria: *Txingor egadak*, Maruri'tar Erramun. Graf. Izarra, 1964.

Klasikoen Gordailuan:

<http://klasikoak.armiarma.com/idazlanak/M/MaruriTxindorEgadak.htm>

TXINDOR-EGADAK

Erramun Maruri

Klasikoen Gordailuak egindako lanak oro dominio publikokoak dira, eta, Jabego Intelektualaren Legearen arabera jatorrizko idazlanak bestelako eskubiderik ez baleuka, nahi bezala erreproduzi daitezke.

IRAKURLEARI

Begi begiko irakurle ori, ainbeste garren urtean emen natorkizu agur gozo bat egiten.

«Biotza Abeslari» ta «Lili Txingar»-eri ere arrera ona egin ziozun, euren errasturik ere, aspaldiko urte oetan ezin da arkitu. Erre gabarik, arrera onez saldu ziraden ta orain dator ludi onetara TXINDOR EGADAK, urteak joan, urteak etorri, luzaroan begira egon da.

TXINDOR-EGADAK, «Biotza Abeslari» ta «Lili-Txingar»-en anaya da. Eta euren egille edo eurekaitik orra zer diñoen bere idazti berdin gabeen «Milla Euskal Olerki» ederrean, euskal olerki ta euskerari dagokion arazoetan punterengo dan Oinandia Aba karmeldarrak: «Olerkari bikaña, bulkoz jagi ta biotzondo ezti. Igon minez dager beti uso zuri antzera Zeru-azpiz ega luzean biraka. Usein gozoz lurrindu ditu bertsoak, joran, kili-kili ta txingar bizi diranak».

«Biotza Abeslari», laixter bigarrenez argitaratuko da. «Lili-Txingar» laixter bigarrenez argitaratuko da. Arren bada arrera ona egin iru anayari. Eskerrik asko.

JAINKOTIAK

Zeru-bidea

Gazte nintzala
Mendi gañera
Igon nai eta,
Mutiko pillak
Artu genduan
Bide zabala.

Aldapak gora
Bide estutzen
Batzuk nekauta
Bestek etxita
Bidea errez
Askok utzitzen.

Mendi gallurran
Biderik etzan
An bil giñanak
Ze gutxi giñan,
Beste guztiak
Pot ein bidean.

Zeru-bidean
Adibidea
Auxek bai dala,
Samiña baño
Ezin ukatu
Dala egia.

Ondarrabi, 1927

Gozagarria

Odei gaberik
Egunik ez,
Ez da atsedunik
Neke gabez
Zeru goyetan
Ez izanez.

Augaitik nabil
Beti nekez
Baño lorretan
Erdi parrez,
Egon naitean
Gero pozez.

Gero dionak
Bego dio,
Ez det esango
Nik geroko
Egintza onez
Dala mintzo.

Nire arloa
Ona emen
Yosu maitea
Maitatu len,
Gero atsegin
Izan naiten.

Sinistea det
Lasaigarri,
Nere saminen
Gozagarri,
Ta zitzaidan
Irozgarri.

Zeru-ateak
Dakusdaz nik,
Odei goyetan
Txit zabalik,
Gogo dontsuak
Artu nairik.

Ene gogoa
Zerurantz
Artu dezazun
Zure egada
Izan zaitea
Emen ona.

Ondarrabi, 1925

Miren ederra

Klabelin gorri
Polit polita
Bardin gabea
Jainkon maitea.

Mosun arrosa
Begin dizdira,
Olakoxea
Bere maitea.

Gorputza lerden
Gogo erruge,
Lain da izateko
Biotzen jabe.

Beralakorik
Besterik ez da
Donoki lurran
Bera bakarra.

Jainkok egin zun
Arduraz bera,
Izan zedian
Arrigarria.

Egin arduraz
Zaitu arduraz
Eta edertu
Eskar guztikas.

Andre ederra
Andre maitea,
Nigaz erruki
Doaiz betea.

Eguberri

Gaur da Yosuren eguna
Gaur da Eguberri
Gaur Jainkoaren semea
Dala yayoberri.

Gaur egin dira pakeak
Belenen ederki,
Ume Yosuk ordainduta
Zor guzi Jainkori.

Jainko ta gizon artean
Emendik aurrera,
Izango dira pakeak
Senide baidira.

Gaur Jainkoan errukiak
Senda du gizona,
Emanaz bere semea
Osasun-mamia.

Eguberri egun dala
Egun oroikorra,
Errukin erruki gañezka
Yosuk damaguna.

Ondarrabi, 1927

Sagua legez

Txoko batean
 Pozik sagua,
 Yaten dagola
 Gazta goxua.

Baño katuak
 Daula zalatzen,
 Eta arrapatu
 Jauzkada baten.

Gero katua
 Pozik yolasten,
 Baño sagua
 Gorrik ikusten.

Ludi onetan
 Gizon ergela,
 Bizi oi dala
 Lasai eroa.

Atsegin ezтик
 Joranez janik
 Gerokoagaz
 Oar gaberik.

Baña onetan
 Dator belea,
 Bizia kentzen
 Errai gabea.

Gaizkiñak gero
 Dabiltz jolasten
 Baña gizona
 Gorrik ikusten,
 Atsedan bako

Min bizietan
 Beti betiko
 Su ta garretan.

Ondarrabi, 1927

Bizitza

Nik egun batean
Ezer nintzala,
Uste izan munduan
Askok bezela.

Baño bai zera, gaur
Ezer bagera,
Biar ezereza
Besterik ez gera.

Itzala edo keia
Argi dizdira,
Dana dala ere
Gauz igeskorra.

Ziriez auxek dala
Geran guztia,
Gaur ezer bagera
Biar ezereza.

Ondarrabi, 1927

Neguaren igalia

Oiña, Zubigar, begikoarengandik artua.

Neguaren sortuna
Lotazilla dala,
Eta edur zuria
Beraren lorea.

Baño bere igalia
Ume Jesus dala.
Askatxo baten dagon
Belengo Aurtxo.

Gure ama lenenak
Sagarra jan eta,
Seme gaxo guziri
Damaye eriotza.

Baño Andre Mariak
Aurtxo bat emanda
Guztiori damaigu
Betiko bizitza.

Oi ze goxo! Mariak
Damaigun sagarra,
Bein jan ezkeru batek
Berriz jan bearra.

Ondarrabi, 1927

Gogo Donea

Emaitzez bete
Neure barrena,
Emaitz-iturri
Zaren Gogoa.

Goiargiz argi
Neure gogoa
Jakin dagidan
Zerubidea.

Zerurantz bultza
Nere bateda,
Aizea zaren
Gogo Donea.

Eta gozatu
Neure samiña,
Eztia zaren
Gozatzalea.

Indartu zazu
Neure naimena,
Indarra zaren
Indartzalea.

Sutu egizu
Neure biotza
Goi-sua zaren
Txinpart bizia.

Damadazu bai
Sua zarena,
Izotz ordañez
Niri goi-sua.

Damadazu bai
Bizitz donea,
Bizitz emalle
Zaren bizitza.

Muskaria (Tudela), 1926

Belendik

Gaur goitik betik
Alde guztitik,
Argi diztiak
Joten nu goiztik.

Baño badakik
Datorren nondik,
Jesus jayota
Dator Belendik.

Belenen dago
Ume Jainkoa,
Bene benetan
Maitagarria.

Eman zidala
Berak bizia,
Oin nai dit eman
Bizi-iraunpena.

Ortarakoxe
Ein da txikia,
Ni egiteko
Zeru-jabea.

Bizi naitean
Zeru-zorunan,
Beti betiko
Atsegiñetan.

Belenen dago
Ume txikia,
Neure biotzan
Alaitasuna.

Oi Belen, Belen
Zoriontsua,
Ume Jesusen
Jayoterra.

Oaingoan beintzat
Izan zaitea,
Neureganako
Mandataria.

Esan zayozu
Ume Jesusi,
Maite detala
Biotz guztiti.

Ondarrabi, 1927

Jesusen Espak

*Erderazko olerki «Yo fui dueño
de un jardín» en euskeralbena*

Arrosaz landatuta
Neukala baratza,
Baño arrosa ordez
Oin damat arantza.
Neu naiz baratz ori-ta
Errukia Jauna.

Neure biotz au dala
Benetan kabia,
Txorik igez eginda
Oin utsik dagona.
Oi! Zein dan txori ori
Nik badakit Jauna.

Baneukan semetxo bat
ajolaz asia,
Oin dabil txarkerian
Niregaz aztuta.
Neu naiz semetxo ori-ta.
Nizaz errukia.

Ondarrabi, 1928

LORETZOAK

Txindorra

Txindorra dauka izena
 Bizkaiko lurrean
 Eta txantxangorria
 Gipuzko aldian
 Txoririk apalena
 Txorien artean
 Augaitik sarri jausten
 Katuen erpean.

Bularra gorri dauka
 Maitasun itxuran
 Umek gordetzen ditu
 Era samurrean,
 Ume gañean etzanda
 Beraxen kabian
 An dago jausiarte
 Etxayen eskuan.

Bere abesti bada
 Goxo begikoa
 Beraren ordu dala
 Ordurik onena,
 Izotz edo edurrez
 Dardaraz gaudela
 Entzun oi degu sarri
 Beronen doñua.

Adar mean jarri-ta.
 Kantari dagola
 Txiruliu bakoitzean
 Noiz lertu paparra,
 Maitatzen ez duanak
 Txoritxo maitena
 Ez du inoiz maitatuko
 Maitagarri dana.

Garbitu omen zuan
 Bein gurutze deuna
 Betiko atzindurik
 Txepetxaren lana,
 Ta ez omen du artu
 Oraindik saria
 Txoriño begikoa
 Badaba ordua.

Laster bilduko dira
 Iparreko landan
 Eusko txori guztiak
 Batzar nagusian,
 Ama andre autatzeko
 Guztien begian
 Lasai egon daitezen
 Aren babesean.

Auteskunde orretan
 Zuzentzarik dala
 Autatuko dutela
 Amatzat txindorra,
 Txori guztin artean
 Alerik ez dala
 Onek ain maitasunik
 Biotzean daukala.

Gernikako arbola
 Asi da sentitzen
 Bere sustrai barrean
 Zelan dan bizitzen,
 Muiña dator gorata
 Badijo loratzen
 Euskera zale guztik
 An bildu daitezen.

Batzarrak egiteko
 Aspaldikon ordez

Okerrak zuzentzeko
Zuzentzak egiñez,
Ta onak saritzeko
Eskuak zabalez
Anditatik asi-ta
Txikik aztu gabez.

Datorrenean txanda
Txorik saritzeko
Batzarrak bilduko du
Txindorra gorengo,
Aritz-abar ederrez
Auxek sarituko
Guztin aurren omenduz
Beti betirako.

Gizaldiak joan-eta
Gizaldik etorri
Suak kiskaliko du
Mundu eder ori,
Bakarrik parkatuaz
Txindor begikori
Beti ibili dedin
Itunen pozgarri.

Ondarrabi, 1924

Lilia

Arantz artean
Lili txuria,
Ixil ixilik
Azitzen dala.

Bañan arantzak
Eskun pupua,
Aldatu bear
Beaz lilia.

Nere baratza
Loraz betea,
Lore ederrena
Lilia dala.

Urretxindorra
Dagon lekuan,
Entzun bearko
Doñuak bertan.

Lili txuria
Dagon baratzan,
Bizi bearko
Lurrin goxoan.

Baratz ontara
Datorren guztik,
Laister sentitzen
Lilin urrinkaik.

Beaz ez bego
Baratz alerik,
Erdi erdian
Lili gaberik.

Ondarrabi, 1927

Basatxoria

Agur dagizut
Basatxoria,
Mendi gallurran
Agurtzalea.

Auts-margoa ta
Mutur luzea,
Marra beltz batzuk
Zuk dituzula.

Mendira igota
Ez dakit nondik,
Baña ondora
Arin zatorkit.

Egitera agur
Esker eskuitik,
Edo zintzilik
Odoyetatik.

Gogoz abestuz
Zeure abestik,
Arrera onena
Egiteagaitik.

Mendi gallurran
Geyago barik,
Zeure agurra
Naiko saririk.

Agur txoritxo
Mutur luzea,
Laster nator ni
Berriz zeugana.

Ondarrabi, 1927

Aitona ta udaberria

Izadia udaberrian
Egiten dala poztu,
Baña urtetik urtera ni
Egiten naiz gogortu.

Beti udaberri-kiman
Egiten naiz ni poztu,
Baña urten astunak dagit
Geyegi poza neurtu.

Ume banintza, Oi poza!
Gazte banintza ametsa,
Ez naiz bata ez bestea
Aiton zar bat ezpada.

Agur dagizut zoruna
Agur udaberria,
Sar gabe neure atetik
Zoazte-ta aurrera.

Ondarrabi, 1928

Txiribiri

Txiribiri eder
Ego andi ori,
Nundik etorri aiz
Guztion pozgarri?

Zarrak kendu gabe
Ume ta mutiko,
Guztiek daudela
Berauxe begiko.

Txiribiri bizi
Ego eder duna,
jira bira dabil
Loretik lorera.

Zuria danean
Dana da dizdira,
Gorrizke danean
Ain dala polita.

Ta beltza danean
Ez dirudi beltza,
Jario daukala
Beltzaren dizdira.

Auarren baditu
Ume galgarriak,
Lore ta landare
Ondatzen daitunak.

Nekazariak dakus
Dana samindurik,
Soloan arbiak
Ondoriño janik.

Eta lipo pillak
Ortzak zorrozturik,
Lanerako gertu
Lo-xusta egiñik.

Noren ume dira
Zomorro gosetik,
Soloan direla
Pizti ain galgarrik?

Txiribiriaren
Umedia dira,
Soloan dakusan
Zomorro izuria.

Ludi onetantxe
Au sarri gertatzen,
Bat irudi-eta
Beste bat izaten.

Ondarrabi, 1926

Marrubiak

Oiña, Pierre Dupont'tik artua.

Oi! zein goxok, zein usaintsuk
Marrubiak direan,
Batek ondo ez dakila
Guztatu artean.

Marrubi zalea dana
Betor ordu onen,
Maruriko munetara
Marrubik batxen.

Bagillako goiz batean
Egun argi danean
Berdura artean daudenean
Dizdira gorrian.

Oi! zein goxok, zein usaintsuk
Marrubik dagozan
Otartxuan dagozenen
Batuta munetan.

Ondarrabi, 1928

Edurra

Edur zuria
Mendi goyetan
Dakust ugari
Urte onetan.

Baño lenengoz
Ate ondoan,
Gaurko goizean
Urte onetan.

Augaitik pozik
Altsa naizela,
Entzun detanen
Auxek edurtza.

Eiztari guztin
Tentazioa,
Bene benetan
Edurra dala.

Andik izkilluz
Txikiak sarez,
Txorik arrapan
Estu dabiltzez.

Baita katuak
Saguen ordez,
Txorik arrapan
Dabiltz yoranez.

Edur zuria
Eiztarin poza,
Baño txorien
Ondamen utsa.

Ludi onetan
Errez ez dala,
Bat izatea
Guztien poza.

Ondarrabi, 1927

Urretxindorran gustua

Neure baratz txikitxo
Dagola zoragarria,
Erdi erdian daukala
Prantzez-arrosa landara.

Baratz loretsu alayan
Lorez dagola betea
Itxuraz bera bai dala
Landaretan ederrena.

Urretxindorran begiak
Antxek egin du kabia,
Doñu zolian gañera
Berak bai dauka guztua.

Prantzez-arrosan loreak
Len baño ederragoak,
Edertu daitualako
Urretxindorran begiak.

Beaz doñu eresintsuak
Lora-mota begikoak,
Urrinkai eta likurtak
Daitula nere baratzak.

Iñork badauka baratzik
Neurea besteko danik,
Egin dagila biderdi
Galdu nai badu inkari.

Karkasona, 1927

Artzaya nagusi

Nik maitatutzen badet
Artzayan bizitza,
Maitatutzen detala
Dalako azkea.

Makilla dauka eskun
Artzayak mendian,
Azkatasun zoruna
Bere biotzean.

Kantari ezpadago
Txistulari dago,
Jezarrita arrigañen
Arranetan bapo.

Gañen inor ez dauka
Ezer agintzeko,
Bere azkatasuna
Ondo gorde dago.

Zelai mendi ibarretan
Bera da nagusi,
Mendeko dituala
Gure beste ardi.

Beraren errintzia
Irrintzi alaya,
Benetan bai dalako
Zorun igalia.

Ondarrabi, 1927

Kuku

Kukua dala
Misterioa,
Beti aboan
Ta beti iluna.

Ez dala umerik
Ez da gazterik,
Kukuaz sarri
Mintzo ez danik.

Zarrak batera
Nai dute poztu,
Gaztetan legez
Entzunik kuku.

Txori artean
Markesa degu,
Berak umerik
Aziko ez du.

Bañan iñudek
Arkitzen ditu,
Txoritxoetan
Beti erreztxu.

Udaro berak
Bost arrauz jartzen
Ta bost kabitan
Ditula ipintzen.

Kabiak duban
Iñudek duban
Txori au lakorik
Ez da munduan.

Ondarrabi, 1928

NASKALDIA

Agur mintsua

Ama gabeko ume gaxoaz
 Arkitu naiz gaur bidean,
 Agur nai zidan egin gaxoak
 Beintzat ala zirudian,
 Baña itun-sotiñak ito zien
 Agurra arin estarran.

Zergaitik Jaunoi laja dituzu
 Ainbeste umezurtz ludian,
 Negar erbesten erbesteturik
 Itunez ito-zorian,
 Alai ta pozik iñoiz egote
 Eragotzerik agian?

Ene Yosu bizitz-eriotzan
 Samin samiñez josia,
 Samin guztiak guztatu arren
 Umezurtz izan gabea,
 Saminegia zalako edo
 Ama gabe bititza.

Ondarrabi, 1928

Ameriketari

Zertarako etorri naiz ni
Iparrameriketara,
Utzirik neure erri maitea
Emen itun bizitzera?

Mendi artean beti bakar
Ardi galduan antzera,
Nai ezkeru txanponik bota
Iñoiz aurrezki kutxara.

Gau ta egun basamortuan
Basapiztien antzera,
Iñoiz mesarik entzun gabe
Urtebarritik zarrera.

Bein ta berriz damu detala
Etorri nintzan eguna,
Biotz iluna alaitu nayan
Uri ondora nijoa.

Emen ere gogoa txarto
Ta txanponak txartoago,
Gaztau erazten daustelako
Irabazi ta geyago.

Zertarako etorri naiz ni
Iparrameriketara,
Utzirik neure erri maitea
Emen itun bizitzera?

Ondarrabi, 1925

Busturia

Busturiko erritxoa
Beti irriparrean,
Alai egoten zera zu
Itsas-basterrean.

Zegaitik niri biotza
Lapurtu didazu,
Ixil eta leun, lapurra
Baziña legez zu?

Zegaitik Busturirako
Daukat detan lera,
Busturia yayotteri
Neuretzat ez dala?

Zegaitik bein Busturira
Neu eldu ezkeru,
Abiña ta Sukarrieta
Ikus bear gero?

Abiña ta Sukarrieta
Txatxarra ta Leida,
Busturiegaz zerate
Lur zoragarria.

Gizon euskeldun bikaiñen
Naigabe-oinkadak,
Bikaindu ta omenduko
Itxaso basterrak.

Benetan zerate zuek
Baster omenkorrak,
Ta eusko biotzarentzat
Txoko begikoak.

Ondarrabi, 1925

Ituna

Zorigaiztoko
Pizti zitala
Oroimen arra
Legez ankerra,
Biotz erdian
Sartu zait-eta
Geroztik nabil
Kupigarria.

Pisurik gabe
Narraz narrazka,
Miñik ezarren
Oñazetua,
Egun erdian
Argi gabea
Benetan nago
Kupigarria.

Biotz-ituna
Besterik ez da
Nere zoritxar
Guztin zioa,
Samin au Jauna
Aldendu beza
Nik edan gabe
Aldendu al bada.

Ondarrabi, 1925

Amona

Amona zarran
Onginai guztik
Billobatxoitan
Dagoz josirik.

Ongaitik pozik
Billobatxua
Joetan dala
Amonagana.

Doian bakoitzen
Amonan poza
Laztandutean
Billobatxua.

Billobarentzat
Beti amonak
Goxoak edo
Sagar zimelak.

Amonen muxu
Bero beroa
Azterna barik
Amona il bada.

Ama amonik
Ez dun umeak
Bekoizten ditu
Ditunak biak.

Muskaria (Tudela), 1926

Astoaren espak

Garagarrak atera ondoan
Ona zer edestu didan,
Asto eder batek arestian
Ariztiko gerizpean.

Antxiñeko denpora maiteak
Beti zaituztet gogoan,
Zuek lakorik ez da agertzen
Berriz iñundik ludian.

Orduan nagusia ni nintzan
Abere guztin artean,
Oraindik zuzentasun izpia
Egoalako ludian.

Orduan ni nintzan jakintsua
Ni ere aintzaz betea,
Ezta-baida gogorren aintz ori
Neukan nik irabazia.

Itz jario ta makillazua
Arrazoi guzti zitula,
Aldun jakintsu Balan igarle
Nuan nik nere etsaya.

Azkenean beartu ninduan
Neure istillun mintzatzera,
Ta nik bakarrik itz bat esanaz
Goitu nuan jakintsua.

Ain garrantzitsua izan zalako
Orduko neure gurenda
Idazti Deunen idatzi, dago
Idazle dala Jainkoa.

Ordun bakaldunak ezeukaten
Abere maiteagorik,
Ez da be ukulluko astoa besten
Aintzat artuko gizonik.

Neure bizkar gañen irozturik
Zijozan guda lekura,
Ta gudakuntzan iroztu bear
Nik gudarien kemena.

Neure gañen itzultzen ziran
Guda irabazi ondoan,
Aintza tartean txalok artzeko
Beren erritar aurrean.

Ainbeste txalon ezaguturik
Gizonen erokeria,
Belarrik jetziz, maiz ezan nuan
Naiko da Jaunak, naiko da.

Zorion-iturri neurtuten zan
Zuzentasun aro artan,
Asto ederrak batek eukirik
Landan edo ukulluan.

Jainkok ondo ezagutzen zuan
Nire endakoen kemena,
Euren onez Niniben utzirik
Bein paragarri igarlea.

Jainkon semea Jesus maitea
Txiki edo andi zala,
Ezan iñoren gañen eseri
Neure bizkarren ezpada.

Ordu istilluan nik eraman ere
Nazaretik Belenera,
Ta istilluan nik eraman ere
Belenetik Ijitora.

Erodes ilik kendu zanean
Aurrarentzat arriskua,
Pozaren pozez bizkar gañean
Ekar nun Nazaretera.

Abar-iganden berea aintza
Nere gañien zetorrela,
Andi ta txiki gora didarka
Bide ederra egjela.

Jerusalengo bide guztian
Didarka ostea beti,
Aintza Jesusi gora Beroni
Aintza Dabiden semeri.

Ta abar ta estalkiz apainduko
Bide berdin gabetik,
Omen omentzu neraman Jesus
Jerusalen urira nik.

Baña orain ezur eta narru
Narraz nabil ludirik ludi,
Ezezpena ta makillazua
Bertan arturik ugari.

Muskaria (Tudela), 1926

Osasuna

Osasuna,
Galtzen degunen
Agertzen dala
Zelan dan beti
Ogasuna.

Osasuna,
Miñez dagonak
Maite dula guk
Galdutzen degun
Zoriona.

Osasuna,
Atsegin bide
Ta alaitasuna
Iturri gozo
Zeu zerala.

Osasuna,
Doi auzek gabe
Gazte ta zarra
Zori txarreko
Beti dira.

Osasuna,
Eri badago
Benetan dago
Errukigarri
Umetxua.

Ondarrabi, 1925

Il da!

1930-III-29'an «Argia»n argitaldua.

Batzuek iltzen guztiok gaxotzen
Ontantxek goaz guztiok abitzen,
Baño urrutizkiñak gaur nau minduten
Berri beltzagaz naula zauritzen.

Zubigar Jauna gaur goizean il da
Esan dit eta ixildu egin da,
Baño ni ezin ezin naiz ixildu
Galdu zaitenen Zubigar Jauna.

Lagun onena lagunik zintzona
Mundu guztintzat izan bera,
Ta andia bazeukan irudimena
Andiagoa zeukan biotza.

Ta miñaren miñez gorpu aurrean
Egin nai banun otoitz samurra,
Negar malkoak egin didate
Elkar arturik lutu mingaiña.

Euskaldun sinisdun esan oi bada
Onegaitik esan daitekela,
Otoitz garbiak eta siñezkorrak
Bere otoitzak beti zirela.

Eusko-Maitagarri mutua dago
Antziz ezik ezin du abestu,
Olerkari bikaiña zan semea
Egin zayo-ta betiko ixildu.

Ondarrabi, 1930

Susana

Babiloniko urian
Urte asko dirala,
Susana emakumea
Zeramaten iltera.

Onoidez betea egon
Judeako alaba,
Edertasun bereziak
Eukazala gañezka.

Maitagarria zan-eta
Maite zuan senarrak,
Maite ere seme alabak
Eta maite morroyak.

Gutizitu zuten bera
Bi agure zitalak,
Lizunkeriz ta ankerkeriz
Gañezka egozanak.

Bere baratz ederrean
Artzeko bustialdi
Eukan Susana ontsuak
Bustitegi berezi.

Bein bi agure lizunek
Zelatu zuten bera,
Azeri gisa txokoan
Baratz-txokon gordeta.

* * *

Egurdiko aroan
Orra zelan datorren

Baratzera Susana
Eguraztutearren.

Nezkame bigaz dator
Baratzera Susana,
Onoidetsu zan-eta
Oyura eukan gisa.

Ordu bat lenago
Bete egoan baratza
Epaileku zalako
Epailez beteta.

Idazti Deunen itzan
Geyegi eder bera,
Ta eguzki dizdiraz
Zegon zoragarria.

* * *

Bein bustialdi lekuan
Sartu zan barrenera,
Olio-lurrinkai bila
Neskamek bialduta.

Atetxu ez gañerako
Baratzeko ateak,
Neskamek ixi zituzten
Aginduta Susanak.

Bañon orra bi agure
Orra bi epailari,
Lizun-sukarrak bilduta
Alkarren mandatari.

Eta ikusirik Susana
Bakarrik lotu dala,

Arin ingurutu dute
Barrenera sartuta.

Ta diote Susanari
Ole zakiguz guri,
Ateak ixia daude
Ta ez da iñor agiri.

Zeuganako sukarragaz
Gu zaurituak gaude,
Gugaz egin zaite batu
Bestela galdu zaude.

Esango degu gazteaz
Batu egin zerala,
Au dala-ta neskameak
Bialdu dituzula.

Antzirika esan zuan
Ordun Susana onak,
Naigabez naigabetua
Nago une onetan.

Naigabeak neukatela
Inguruan artua,
Iñundik ez zait agiri
Igeseko bidea.

Zuen naya egiteak
Dakarkit eriotza,
Ta egin ezik erailtza,
Nizaz erruki Jauna.

Jainkoa irainduta baño
Beti zait niri obe,
Obenik egin gaberik
Zuen eskuetan jauste.

Ta abotz zolin didear dagi
Didar errukarria,
Bere bat dagite zarrak
Galdu nayan Susana.

Batak didar dagiala
Beste dijo laisterka,
Baratz-atea irikita
Berria zabaltzera.

Sendi ta morroi entzunik
Baratzean zalaparta,
Itsu-mutun etor ziran
Gerta zana ikustera.

Ta sendo arritu ziran
Entzunik zarren itzak,
Susanagaitik iñoiz be
Iñork esan gabeak.

Eta samiñez betea
Sendia egoala,
Gau luzearen ondotik
Etor zan biaramona.

* * *

Egun onetan goizean goiztik
Erri guztia bildu zan,
Susanan senar Jokiñen etxen
Zar ayekaz zalapartan.

Susana eske arrika iltzeko
Erriko zelai erdian,
Moisen legea zeatz beteaz
Susanagaz egun artan.

* * *

Ta agure lizun abotik
Erriak oyu dagi,
Guk epaituta il dagigun
Susana eman guri.

Basetorren gurasokaz
Epailekura andrea,
Basetorren semeakaz
Susana andre ontsua.

Senide guztiak bere
Itun-saurin benetan,
Sotiñak goitu ezinik
Susanagaz zetozan.

Baño zelan zan ederra
Ederra izen alean,
Eta arpegi estalita
Zekarren ordu artan,
Lizunak agindu zuten
Atsegin sukarrean,
Kentzeko arpegi-zapi
Susanari bertan.

Eta eskuk Susanari
Jarri ondon buruan,
Asi ziraden zalatzen
Erriaren aurrean.

* * *

Eta bitartean
Susana ontsuak,
Donoki aldera
Jasota begiak,
Izuri zituan
Negar malkoak

Ziñestuz entzungo
Eutzala Jainkoak.

* * *

Eta ona emen ordun
Andre Susanan aurka,
Bi agurek egiñiko
Zalatzte biurria.

Gu biok eguraztearren
Baratzen genbiltzala,
Andre au bi neskamegaz
Etorri zan bertara.

Ta ajolaz ixirik ondo
Baratzeko atepak,
Atetxutik bial zitun
Etxera neskameak.

Etorri zan beragana
Mutil gazte galaya,
Baratzeko txoko baten
Eskutatu zegona.

Eta guk ezaguturik
Bere asmo lizuna,
Laisterka etorri giñan
Zegoazen lekura.

Guk ikusi giñituan
Gauze txarra egiten,
Ta bertatik asi giñan
Gazte ura lotuten.

Baño zelan biok giñan
Gizon agure aulak,
Iges egin zigun errez
Mutil gazte zoliak.

Baño nekez bazan ere
Lotu gendun bestea,
Ta ementzek daukazuten
Andre Susana zala.

Eta guk bein eta berriz
Galdetuarren oni,
Gazte aregaitik ezer
Ezigun esan guri.

* * *

Erriak sinistu zien
Zirenak zireala,
Ta epaitu zuten Susana
Arrika erailtzea.

Eta Susanak
Esan ei zuan
Abotz zolian,
Jaun betikoa!
Diran baño len
Gauza guztien
Ezagutzalle
Azkarra zera.

Zeuk dakizu ba
Neurexen aurka
Gezur andi bat
Jaso dutela,
Ta ilten neutela
Errugabea,
Irozturikan
Zitalkeriak
Asmatutako
Gezur utsean.

* * *

Eta Jaungoiko altsuak
Entzun zion otoitza,
Ta laster bialdu zion
Gotzon askatsallea.

Jaungoikoak ordu artan
Egiteko zuzentza,
Bere goi-argiz bete zuan
Danel mutil gaztea.

Zeramatela Susana
Erailteko lekura,
Danelek didar andian
Esan zuan onela.

Andre onen eriotzan
Nik ez daukat errurik
Eskuak nai ditut garbi
Beronen odoletik.

Ta osteak arrituta
Begiratuten dio,
Endanean aginduaz
Bere itzak azaltzeko.

Bein ostearen erdian,
Danel mutil gaztea,
Asi da gogoz azaltzen
Bere itzaren zioa.

Orren ergelak zarea
Israelko semeak,
Egia ez ikusteko
Dezutela aurrean?

Edo noiztik orren maltzur
Egi egian aurka
Epaipean zigortzeko
Israelko alaba?

Itzuli epailekura
Egiteko zuzentza,
Gezurra dabil jario
Andre onen aurka-ta.

Itzuli ziran laisterka
Guztik epailekura,
Ta zarrenak Daneleri
Itz dagie onela.

Erdu ta jezarri zaitte
Gurekin batzarrean,
Jainkoak jaso zaituta
Gutariño omenean.

Erakutsi egiguzu
Zeuk dakizun guztia,
Bada guk nai degu jakin
Non dagoan egia.

Ta Danelek esan zien,
Orrek epaituteko,
Bata bestearengandik
Aldendu lenago ondo.

Bata bestearengandik
Aldendu zutenean,
Euretako bati itz dagio
Danel gazteak olan.

Betiro gaiztakerian
Aguretu zarena,
Bizkar gañean dezu gaur
Guztien zigorrada.

Errugabe ta zuzena
Ez eriotzaratu,
Jainkoak argi esana
Daukala badakizu.

Auarren beti erruge
Eriotzpetu dezu,
Ta epai bidegabeaz
Sarri gaizkiña askatu.

Oin bada ikus badituzu
Zelango zuaitzpean
Izketan ikus dituzu?
Legeltxoren azpian.

Eta Danelek dasayo
Zeure buruan aurka,
Gezurtau zaren ezkerro
Ziur zaude galdua.

Orra oin zelan datorren
Jainkoaren gotzona,
Jainko-espatea artuta
Zu bertan erailtera.

Ta au aurretik kenduta
Ekarteko bestea,
Agindu zien Danelek
Arin epailekura.

Ta itz dagio oneri olan
Kanan-endako zera,
Ta ez Judu-endakoa
Orren gizon zitala.

Ederkunak atzipetu
Dizu zuri burua,
Ta lizun-sukarrak jarri
Goiberatu biotza.

Israeltar alabakaz
Zuek beti orrela,
Eurek bildurak artuta
Itz eiteko daudela.

Baño Judako alaba
Nork menpetu orrela,
Bere siniste zintzoren
Alaba zintzo dala?

Oin bada esan daidazu
Zelango zuaitzpean
Izlari ikusi dituzun?
Artearen azpian.

Eta Danelek dasayo
Zeure buruan aurka,
Gezurtau zaren ezkerro
Ziur zagoz galduta.

Ona emen non datorren
Jainkoaren gotzona,
Espata eskuan biok
Erailteko batera.

Didarka asi zan ostea
Abotz zoli sendoan,
Sinistetsuaren aide
Jaunaren omenean.

Eta jaso zan ostea
Agure bien aurka,
Danelek gezurtatuko
Bi lizunak zigorka.

Ta bete zuten euretan
Ainbesteko nekala,
Bereala biak illik
Agirian arrika.

Ta atera zan egun artan
Azke errurik gabea,
Jaungoikoagan eukita
Itxaropen osoa.

Elkiak emazteagaz
Goratu zun Jainkoa,
Zalako euren alaba
Susana andre ontsua.

Goratu zuan Jainkoa
Yokin bere senarrak,
Susana garbi zalako,
Berebat senideak.

Ta gero ta andiago zan
Danel erri-aurrean,
Egun atati asita
Beti aurrerantzean.

Ondarrabi, 1925

Ijitoa

Donoki goyan
Ta lurra bean,
Mundu onetan
Gelditu nintzan.

Baño auarren
Nik ez negarrik,
Artzen badakit
Dagon lekutik.

Gaur gosea-ta
Biar olloa,
Kartzelan sarri
Egon bearra.

Guztik oinpentzen
Dute ijitoa,
Ta guztin lepotik
Bizi naizela.

* * *

Orriak zenbat
Pikuak ainbat
Ematen ditu
Piku-zuaitzak.

Ta itz bakoitzean
Gezur ederra,
Ijitok guri
Sartzen digula.

Ondarrabi, 1928

Euskaldun jayo

Euskaldun jayo
Ta euskaldun il,
Euskalerrian
Sei milla urtean
Nere gurasok
Didar egin.

Enaiz izango
Ni zentzun gabe
Didar orixe
Inoiz ein gabe,
Ene odola
Ene zentzuna
Neugan bazaude
Sutu zaitezte.

* * *

Izkuntz guztiak
Ditut nik maite,
Baño nerea
Zazpitan maite.

Euskaldun jayo
Ta euskaldun il,
Amets ortantxe
Nik bizi nai.

Ondarrabi, 1927

Ondarrabiko semeak

Biotz gañean
Ondarrabia,
Dalako erri
Zoragarria,
Atsegiñezko
Baratz ederra,
Maitetasunez
Jainkok egiña.

Ondarrabiko semeak
Gudari pizkor gurenak,
Buruz eskuz ta bularrez
Erri zaituten dutenak.

Atsegiñezko baratza
Jainkoak guri emana,
Bidasoaren ertzean
Zoragarria dagona.

Erria erpintxo baten
Aldamenen itsasoa,
Zelai eder loretsuak
Betiro alai ondartzia.

Beti alai zorientsu
Ondarrabiko semeri,
Ludi ontako egunak
Derizkioz gutxiegi.

Sugeak maiz nai izan du
Baratz onegaz jabetu,
Baño Ondarrabiko semeak
Egin dio galeraztu.

Ondarrabia lakorik
 Iñon be ez uri ederrik,
 Gau ta egun zoriona
 Jarioka dagoanik.

Ondarrabi, 1925

Autarki-dirua

Iñaki gizon zintzo ta eliztarra
 Benetako euskalduna,
 Autarki saldu eragin diote ta
 Orra oin illun-artega.

Kistarra ta euskaldun utsa izatea zan
 Beti aren ikurriña,
 Ta ikurrin onegaz leyal izatea
 Zan beti bere ametsa.

Nikasio autarkierosle billauak
 Nekau arte ekin ondoan,
 Ezin erosi iñolaz aren autarki
 Auteskunde aroetan.

Azken auteskundietan Nikasiok
 Gizon maltzurren antzera,
 Lenagoko bidek utzirik egin du
 Asmatu bide berria.

Baratz deuneko sugearen antzera
 Erakutsiaz diru pilla,
 Iñakiren emaztea atzipetuta
 Iritxi du autarkia.

Iñakiren emaztea artega dabil
 Egun bat eta bestean,
 Nikasiori autarki ematera
 Senarra ekarartean.

Eta ia azpertia egoanean
 Eta usterik ezaukala,
 Nikasiori autarki ematera
 Ekar ei zuan onela.

Bein autarki ordez eskeiñiko diruz
 Senarrari itza dagio,
 Ta senarrak oinazpin zapalduko
 Ori da ona darautzo.

Geure ta umen zapatetan joango da
 Autarki diru ori-ta,
 Oingoan Nikasiori emayozu
 Neuregaitik autarkia.

Olako irterek eder egin dio
 Gure Iñaki zintzoari,
 Ta ordu txarren eman zion berak
 Autarki Nikasiori.

Autarki diruagaz zapata pilla
 Erosi du emazteak,
 Eta urrengo jayan urira dijo
 An gozatzeko asmoan.

Egun oso osoa sendo azperturek
 Urian igaro ondoan,
 Gauen Iñaki etxeratu zanean
 Txantxetako ezegoan.

Autarki-diruz erosko gauzak dio
 Ez dira deuz ezetako,
 Oinazpian zapalduta ere oiña
 Erreko dizuelako.

Ta kendurik oiñetakoak len-bai-len
 Bota zituan urruti,
 Zin egiñik autarkia ez saltzeko
 Bere bizian iñori.

Ondarrabi, 1924

Biotz-arantzak

Iguinduak izan arren
 Biotzeko arantzak,
 Eurek dira gizonaren
 Ongillerik onenak.

Sarri ez daki gizonak
 Biotz-arantza gaberik,
 Biriki ondoan berak
 Ote daukan biotzik.

Erruki ta maitasuna
 Biotzeko bi lora,
 Arin zimelduko dira
 Arantzarik ezpada.

Ondarrabi, 1928

Laminen argia

Goizero dakus goiztarrak
Sorkaldean izar ederra,
Ta egunero euskoak
Larrunen argi diztia.

Axular dauka izena-ta
Ziñez da goragarria,
Euskoen izendegian
Izen omengarriena.

Ez iñoren ejenpluak
Ezpada barrengo suak,
Idatzi eragin dioz
Ain idazti mamintsuak.

Beronen «Geroko gero»
Izan dalez izango da,
Euskaldun idaztietan
Idaztirik diztiena.

Goitik dator gizonentzak
Beroa ta osasuna,
Axulartik euskerantzak
Omena ta argi bizia.

Bere biotz ta buru-doyak
Ezagutu nai ditunak,
Irakurri dagizela
«Geroko gero»n orriak.

Euskeraren iturria da
Bere idazti mamintsua,
Beinere leortzen ez dan
Iturri garbi gardena.

Zugarramurdi dakusgu
Aldi baten omengea,
Gezurrez ta sorginkeriz
Kendu zielako omena.

Baña Axularrek damayo
Tolesturik goramena,
Pitxi ederrena bai-da
Sarako apaiz bikaiña.

Bazterrak argitu gabe
Noiz egon da argi bizia?
Augaitik erluzietan
Gaur dago Euskalerra.

Gaur Saratik zabaltzen da
Euskalerrian argia,
Axular idazle dala
Argi orren iturria.

Ondarrabi, 1925

Umezurtza

Umezurtza naiz
Gau ta egun
Ama bearren
Egonarren ni
Ez det amarik.

Ez arrebarik
Edo anairik,
Aita lanean
Urian olan
Eta etxean
Neuxek bakarrik
Gaxo gaxorik
Itun itunik.

Gudaria naiz
Bortxa legean
Eraile nabil
Lur arrotzean.

Ala bearrez
Eraso baten
Zauritu naute
Egozkai zauriz.

Neure oiñazen
Besteren gisa,
Ene amatxo
Oyuka nabil.

Baño ludian
Nik ez amarik,
Nire oyuk
Danak alperrik.

Zauritu naiz-ta
Gaxoen gisa,
Biali naute
Neurexe etxera.

Baño etxean
Neuretzat dago
Bakardadea,
Iñor gabea,
Erio leku
Eriotarte
Beraxe baño
Larriagoa.

Ludi onetan
Itun bizi da
Ama gabeko
Seme gaxoa.

Neure gelatik
Oitik bertatik,
Leyotik atan
Iñoiz dakust nik
Txoriñotxua
Abes abeska
Pozez beterik.

Itun bada be
Bizi nai ta ezin,
Ene zoria
Zoazkit urrun.

Ondarrabi, 1925

Berrobiko baserritarra

Berrobitar azkarra
Tori bostekoa,
Zugan euskerak dauka
Gudari pizkorra.

Otseileko atsalde
Euritsu batean,
Geldokira eldu naiz
Itxura onean!

Arabatar langille
Ta baserritarrak,
Zituzten alkarrekin
Eztabaida zarrak.

Ni beti euskalduna
Arabarrak dio,
Nire jayoterrria
Euskalerrin dago.

Ez dakik euskera-ta
Ai ze euskalduna,
Euskalerrin bizi aiz ta
Ikazak euskera.

Eztabaidan sartzen da
Geldoki-burua,
Euskerantzat dagerla
Amorru bizia.

Gizon zentzunge ta
Zitalan antzera,
Epaile oroiz dakarz
Sareak bidera.

Ta itz mingarrik esanda
Euskeran iriñez,
Gogok bete ziguzan
Beasun samiñez.

Geldokiko burua
Ixildu orduko,
Gure baserritarrak
Itz jario dauko.

Saretik iges dagi
Azeri azeri,
Itzuliaz ziria
Geldoki-bururi.

Ta ulertzen ezuala
Itz jarion tutik,
Geldokiko buruak
Ein bear burutik.

Ta an giñan euskaldunak
Parrez noiz lertuko,
Barrenan gendun poza
Andia zalako.

Ezegon egiterik
Azalketarik an,
Bultzi etor zalako
Oi lez laisterkadan.

Pozarren sartu giñan
Guztiok bultzira,
Itoa genduan-ta
Biotzeko miña.

Baño baserritarrak
Dasat belarrira,
Noiz arte entzun bear
Olakon iraiña!

Biotzen artu arte
Euskoak euskera,
Sarri entzun bearko
Olakon iraiña.

Ondarrabi, 1924

Bere orduan

Goizegi jayo diran
Txorikume danak,
Txorikume dirala,
Danak otsak illak.

Goizegi gaiztakeri
Ikisko umeak,
Gisa berean daude
Euren udako illak.

Aingerun begitadaz
Izarren dizdia
Daukaten umeari
Ez kendu pakea.

Onoidez indarturik
Aingeru artean
Bide onean ibil daitezen
Euren bizitza guztian.

Ondarrabi, 1925

Sasi euskaldunak

Euskaldun arten
 Anaitasuna,
 Beti aboan,
 Ni euskalduna
 Zintzona ainbat
 Sarri mingañean
 Tastade ama
 Euskerarentzat
 Biotz barrenean,
 Gaur au da askoren
 Euskotasuna
 Euskalerrian.

Sapaburuak
 Legez ugari
 Ur zikiñean,
 Dagoz olango
 Euskaldunak gaur
 Euskalerrian.

* * *

Ama euskera
 Maite zaitut nik
 Bene benetan,
 Nere bizi au
 Zeure izango da
 Naizen artean.

Ondarrabi, 1924

Josepa Antoni

Kontu zarra

Taberna zale purrukatua
 Josepa Antonin senarra,
 Garay onean etxeratzea
 Ezan arentzat erreza.

Ia amaikak amabitarte
 Beti senarra tabernan,
 Eta bitartean Josepa Antoni
 Bere etxean marmarizan.

Gero senarra zetorreanean
 Ordu luzean itzaldi,
 Josepa Antonik egiten zion
 Senar taberna zaleri.

Baña sartu zayoz biotz-erreak
 Berari egun batean,
 Bere itzaldik zirela ikusirik
 Itzaldik basamortuan.

Ta oldoztuten du bear zuala
 Beste bide bat berak artu,
 Gure bazuan bere senarra
 Iñoiz ikusi zuzendu.

Ta urrengo gauerdian atea
 Senarrak jo zionean,
 Olan diote erantzun ziola
 Abotz zoli garratzean.

Oinarte tabernan egon zera
 Ta egon zaitea bertan,
 Au ez da ate irikiteko ordu-ta
 Zagi biurtu artean.

Ordu beteko senarren deyak
Alperrik izan ei ziran,
Eta senarrak esan ei zion
Itoko zala putzuan.

Zuk lenengo gauz ona egite
Izango leitikelako,
Olangorik egingo dezunik
Ez dizut nik sinistuko.

Ta senarra isil ixilik doia
Bidezigortik putzura,
Ta Josepa Antoni dago ernai
Senarrari begiraka.

Senarrak arantz artean edo
Eskutatu du burua,
Ta arri andiaz putzuan dagi
Berebiziko plastada.

Josepa Antoni bere senarra
Itoten egolakoan,
Asi da ausokori oyuka
Garrazi eta orruan.

Bilduak dira auso guztiak
Txiploi ondoan laisterka,
Ta iñola ezin dute arkitu
Bertan itotzen egona.

Ta iton gorpua billa ta billa
Nekauta itzul zirenean,
Atea itxita arkitu ei zuten
Josepa Antonin etxean.

Eta oyuka asi zirenean
Ate iriki ate iriki,
Josepa Antonin senarrak olan
Erantzun zien eureri.

Zer ate iriki ta zer pola
Ez det nai iriki atea,
Au al da garaya etortzeko
Emakumea etxera?

Ondarrabi, 1924

Abereakaz ere erruki

Mandatarin jinjoala
 Irten zait bidera,
 Etxadi baten ondoan
 Txakurtxu polita.

Gorputza eukan beltza berak
 Ankatxuk gorrizkak,
 Sudur gañean lau begi
 Bi beltz ta bi ori.

Ogei oinkada enitun
 Oraindik emanak,
 Eta itzuli eraz nute
 Antziri samiñak.

Txakur onginaitsuari
 Gazte anker utsak,
 Arrikada gogor batez
 Ausi dioz azurrak.

Eta txakurtxua antziriz
 Etxerantza doya,
 Lurren narraz daramala
 Iztar apurtua.

Abereakaz ere erruki
 Badio Jainkoak,
 Abereakaz orren anker
 Zergaitik gizonak?

Ankertasunez aberek
 Minduten ditunak,
 Etor daikez sinistra
 Ludian eurentzat
 Pizti edo abereak
 Direla guztiak.

Ondarrabi, 1924

Begindu

Batera izan-eta
 Bestera begindu,
 Maiz egiten dala
 Ludian gertatu.

Augaitik ludia
 Gaur dabil ain estu
 Legea non dagon
 Ezin dala asmatu.

Baño lege gabe
 Nork bidez agindu?
 Indarra eginda
 Beragaz jabetu.

Ondarrabi, 1927

Oldozkunak

Urretxindorra goyan dago
Txindorran gañetik,
Baño ez dagi inoiz parre
Txindorran lepotik.

Gauza asko bakarrik dira
Garrantzi andiko,
Garrantzirik ez daukean
Gizontxuentzako.

Gorputzen, urten astunak
Astunak badira,
Uste aldakeran ere
Badute astuna.

Amaikatxu arazotan
Esan oi da ludian,
Ezin det esan bearren
Ezinkorra da agian.

Nai duanak egotea
Sendo zartzaroon,
Gazte dala bizi bear
Zarraren neurrian.

Ezarela disipatzen
Zuk sarri diozu,
Baña upel utsa, ustutzea
Nola zuk nai dezu?

Ondarrabi, 1928

Adizkideri

Urteak dira igaroten
Oroi ona gerauten,
Biotz-arantzak zulatzen
Ta igaro gabe irauten.

Ez naizela adizkidekaz
Ni iñoiz ere aztutzen,
Oi! biotz-bakartasunen
Zenbat ditut oroitzen.

Neure oroi dutenari
Nik eskerrak ematen,
Erdiak balire zein errez
Beste erdiri parkatzen.

Ondarrabi, 1928

Ama ta guda

Udaberriko begian
Itzultsen da enada
Uda azkenen utzi zuan
Bere txoko maitera.

Baño guda gogorrean
Il dan seme gaxoa
Ez da ez inoiz itzultsen
Amatxon besotara.

Amatxo negar ta negar
Miñez il bearrean
Ta gorpu bere semea
Urrun lur-arrotzean.

Ajolaz ta maitasunez
Asitako semea
Ia beti dollorkeriz
Diot kentsen diela.

Ia beti menpetseko
Iñorena dan lurra
Gorrotogarri eginik
Odolez gorrituta.

Amarena zoritxarra
Asirik seme ederra
Diotenean «gudan
Il da zure semea».

Ondarrabi, 1925

Nagusia

Edurra ta txakurra
Biak bildurgarri,
Bata amorratu danen
Beste izotz itzuli.

Nere nagusi beti
Dala bildurgarri
Amorru ez danean
Dago beti larri.

Ongi egin ezkerro
Ak kariñu gutxi,
Baño ongi egin ezik
Amorru ta erdi.

Nik ez det ezagutzen
Morroiegillerik,
Baño ez du egiten
Munduan paltarik.

Ondarrabi, 1927

Deun biren ollasko errea

Amairugarren gizaldiko Askitsa Pantzekarra.

Banintza Prantzisko Deuna lakoa
Ta ez naizen obendaria,
Berau bezela naiko nuke euki
Klara Deuna edo lakoa.

Oek Jainkoaren otseindariak!
Len aberatsak oin txiroak,
Biak asistar Jainko maitatiak
Nun arkitu eurek lakoak?

Biak zebiltzan Asis ondoan
Jainko maitasuna zabaltzen,
Biak zebiltzan euren ustean
Osteari ondo egiten.

Baña mingarria gerta zitzayen
Ezekitena ikasi zuten,
Erri guztian zebiltzala erruz
Biekaiti gaizki esaten.

Egun batean etorri ziraden
Azoka zegoan lekura,
Ta gosek illak zetozen-eta
Eskatu zuten janaria.

Aragia utzitzeko eguna zan
Egun ura leku aretan,
Ta Deunen lepotik parre egin nayan
Ostatari zegoan agian.

Ostatariak pozik eman zien
Jateko ollasko ondo errea,
Ostalariak parre egin zezaten
Deunen ollaskoa ikusita.

Baño Deun Prantziskok ollaskoari
Bota zion onetsipena,
Ta ostatari eskun arri itzail zan
Bere ollasko ondo errea.

Ta inork ezin parre egin Deunen lepotik
Zebiltzala zeru bidetik,
Mirariak zegizala Jainkoak
Bere bi Deunen onagaitik.

Azoka lekutik irten ziraden
Mirariarren ain minduak,
Ikusirik eurekanako osteak
Eukezala mingain zorrotzak.

Ta ixil dijoaz bidean barrena
Deuna aurretik, Klara atzetik,
Miñez ta itunez batak besteari
Eziela egiten itzik.

Negu gorria zan, elurtza zegoan
Mintsu ta ixil ibil ta ibilli,
Eldu ziraden biak oyanara
Ta Deunak dasayo Klarari.

Ene Klara, arreba maite kutuna
Osten erromesa dala-ta,
Oraintzek ementzek elkarrengandik
Biok aldendu bear gera.

Gaberoko Jeronimo Deunera
Zu arreba iritxiko zera,
Ta ni juango naiz biderik bide
Jainkoak neraman lekura.

Subazioko oyanatatik barren
Klark artu zuan bidea,
Berealaxe igil ta apal eginik
Prantziskok agindu ziona.

Ta bide zatia egin orduko
Itzuli zan Klara didarka,
Noiz artean iraun bear du gero
Aldakuntz onek Prantzisko nere aita?

Elur txuria urtu artean Klara
Lorak loratu artean,
Biok ikusiko gera berriro
Lora aroan, udaberrian.

Aurrera zijoan Prantzisko Deuna
Bere Porziunkula aldera,
Klara ere Jeronimo deunerontz
Mintsu ta ixil zegin bidea.

Baña alatzaz laister dakus oyana
Zoragarri elur gabea,
Zuaitzak ostotsu, lorak loratsu
Eta itzulia udaberria.

Irudimen lillura zalakon zegon
Zalantxan estu Klara Deuna,
Ta aldameneko orre loretsuari
Demaz bota zion eskua.

Baña ezan lillura, alatza baizik
Leraz egin zuan lora txorta,
Ta didar ta didar, yoran yoranez
Itzuli zan Prantzisko billa.

Alatzesko lora txorta esker onez
Artu zuan Prantzisko Deunak,
Goiko Jaunari yoranez emonik
Biotzeko esker samurrak.

Eta gertakizun gelgarri ontaz
Askitzak digu edesti aurka,
Eziradela geroztik alden du
Prantzisko ta bere damia.

Ondarrabi, 1925

Gizon bulartsua

Gizon artean gizon abilla
Gure dabenak arkitu,
Larazabal'dar Lorentzo jaunaz
Egin dedilla oroitu.

Milla ta zortzireun eta seian
Marurin zan munduratu,
Amalau urtez Kuba bidea
Asmoz beterik zun artu.

Eskola gitxi diru gitxioz
Ontzi andira gidatu,
Sukalden bear gogoz eginda
Ontzi txartela ordaindu.

Sorpen bururik ikusi gabe
Kuba lurrera zan eldu,
Ta bein bertaratu zan ezkerro
Argin peoitzan moldatu.

Peoitzta utzirik argintzan sartu
Ikasten beti sayatu,
Egun guztiko izerdi guztiak
A ezin zuan kukuldu.

Egunaz bear gabaz ikasten
Laster ein zan bera maisu,
Argin artean onek bestean
Iñork bururik jaso ez du.

Liburu bidez maisu gaberik
Jakituriaz jabetu,
Augaitik notarioak
Lendakari dabe autatu.

Ango ikastek ango bideak
Beraxek dabe Iturburu,
Augaitik beti Kuba guztiak
Egiten daula maitatu.

Buru argia biotza andia
Giza errukiz gainieztu,
Amaika bider berak ein dio
Gaxori esku luzatu.

Arren biotza zuzen bidean
Nekez inork ere goitu,
Onen antzeko gizon bearrez
Dagola gaur gure mundu.

Izurri baltza bere denporan
Bein ta berriz zan zabaldu,
Kuba guztiko zeru ederra
Eginik sendo baltzitu.

Zerua baltz ta lurrean minez
Gizon guztiak sotintzu
Izurri piztik egin zulako
Negar t'erio zabaldu.

Izurri arren igesi gabe
Jauregi atek zabaldu,
Errukigarrin negar malkoak
Sarri eginik leortu.

Berau bestean errukitsurik
Nekez egingo da agertu,
Erri-zoruna egitearen
Ein zalako alegindu.

Aintza ta aintza zuri Lorentzo
Biotz beroz dagit oyu,
Zu lako gizonik ludi onetan
Ez dala sarri agertu.

Armintza, 1960

Txibo landako alaba

Euskera zalek ementxe gagoz
Asmo bikainez beterik,
Geure euskera sendotuteko
Gaurtik biarko itxi barik.

Ama euskera geurea dala
Ezin deikegu ukatu,
auarren beragaz beti gara
Era txarrean portatu.

Milla bider goizetik gabera
Egiñik bera zapaldu,
Gure izkuntza bertan bera itxita
Egiñik erderaz mintzatu.

Auzokoari errua bota
Ori esanda lasai lotu,
On balitza sendakai ona
Euskera ezango makaldu.

Irakasleri eta beste askori
Botatzen deutzegu erru,
Baña errudun andienak
Etxe barrutan ditugu.

Mirentxu nora soiaz orren arin
yo que no sé bascuence,
Euxek bai dala entzun samiña
ta askotan entzuten dana.

Aipatu degun Mirentxu ori
Txibo landako alaba,
Etxe orretan guraso ta abar
Euskaldunak danak dira.

Alde batetik eta bestetik
Euskaldunak danak dira,
Aurren etxe aretan tutik
Ez da egiten euskera.

Mirentxu asi da ikastolara
An ez da geiago euskerarik,
onen antzeko kirtenkeriak
eiten ditugu pentza barik.

Ondo ikasi dagien edo
Mirentxuk bere erdereaa,
Ingerutik jurtiten dogu
Gure euskera maitia.

Etxeko izkuntzaren jaun ta jabe
Beti dirade gurasoak,
Ta euskeraz mintzatu bear
Baara gu lotzadunak.

Txibo landako Mirentxu asko
Daoz Euskalerrin zabaldurik,
Izurri ori galtzen ezpadu
gagoz betiko galdurik.

Armintza, 19-4-60